

ETU- Nautatautiryhmä 11.01.2011

Laatija: Tuomas Herva, Heidi Härtel, Minna Kujala, Riikka Lasonen, Vesa Rainio, Olli Ruoho

1 TARTTUVAT SORKKASAIRAUDET – JAOTTELU

Tarttuvan sorkkasairauden määritelmä:

Tarttuvalla sorkkasairaudella tarkoitetaan tässä sarveissorkan, sorkanseudun ihon sekä ihonalaiskudoksen bakteeritulehdusta, joka siirtyy eläimestä toiseen. Tarttuvista sorkkasairauksista esiintyy lievemmin ja herkemmin tarttuvia muotoja ja osittain tarttuvuus riippuu tilan olosuhteista. Tarttuva sorkkasairaus voi aiheuttaa yleisoireita, mutta yleensä kyseessä on selvästi sorkan sairaus.

On olemassa tarttuvia yleisoireisia eläintauteja, joissa sorkkamutokset ja ontuminen voivat olla merkittävä ja jopa pääasiallinen oire. Esimerkiksi suu- ja sorkkatauti voi esiintyä voimakkain ontumisoirein. Äkillisesti karjassa leviävissä ontumisissa tämä on hyvä pitää mielessä, mutta näissä ohjeissa tällaisia tauteja ei käsitellä, vaan keskitytään alla lueteltuihin sairauksiin.

Tarttuvat sorkkasairaudet jaetaan neljään eri sairauteen:

1. sorkkavälin ihotulehdus
2. kantasyöpymä
3. sorkkavälin ajotulehdus
4. sorkka-alueen ihotulehdus

Sorkkavälin ajotulehduksessa ja sorkka-alueen ihotulehduksessa eläinlääkäri tarvitaan paikalle eläinyksilön hoidon käynnistämiseen. Muissa tarttuvissa sorkkasairauksissa eläinlääkärin apu on tarpeen suunniteltaessa taudin pitkän aikavälin vastustusta. Kaikissa tarttuvissa sorkkasairauksissa on pohdittava kokonaisvaltaisesti eläinten olosuhteita, tartunnan rajoittamista ja yksilöhoitojen toteuttamista.

Kuva: Jouni Niemi

Sorkkavälin ihotulehdus (interdigital dermatitis) on ihon pintakerroksen tulehdus, joka saa alkunsa kosteissa oloissa ulosteen sisältämien bakteerien kasvusta. Tärkein aiheuttajabakteeri on *Dichelobacter nodosus*. Sairaus on melko lievä ja aiheuttaa harvoin ontumista. Se kuitenkin altistaa eläimiä muille sorkkasairauksille. Sorkat tulee levittää toisistaan irti kunnolla ennen kuin ärtynyt ja pahanhajuisen eritteen peittämä iho näkyy.

Kuva: Prof. Paul Greenogh

Sorkkavälin ajotulehdus (interdigital necrobacillosis tai interdigital phlegmon) on ihon syvemmän kerroksen tulehdus. Sen syynä ovat ihon haavoista sisään päässeet kuoliobakteerit kuten *Fusobacterium necrophorum*. Sorkkavälin iho voi vaurioitua huonoista rakenteista tai jatkuvasta kosteasta ja epähygieenisestä ympäristöstä. Tässä taudissa sorkan yläpuolella näkyy aluksi selvä turvotus ja eläin on hyvin kipeä, usein myös kuumeinen. Parin vuorokauden sisällä sorkkien välinen iho voi puhjeta ja pahanhajuista märkäeritettä voi purkautua. Ajotulehdus voi levitä hallitsemattomasti koko karjassa.

Sairaus vaatii pikaista antibioottihoitoa.

Kuva: 10th International Symposium on Lameness in Ruminants (CD-rom)

Sorkka-alueen ihotulehdus (digital dermatitis) on muualla maailmassa tärkeimpiä ontumisen syitä, sillä se on hyvin helposti eläimestä toiseen tarttuva. Sen aiheuttajat ovat ulosteperäiset *Treponema*-bakteerit, jotka lisääntyvät ihon pintakerroksessa sorkan alueella.

Tyypillinen vaurio kohta on takajalassa sorkan ylätakapuolella, joskus tulehdus voi alkaa myös sorkan yläetupuolelta tai lähellä sorkkaväliä. Se on aluksi hyvin tarkkarajainen ja mansikkamainen. Eläin on kipeä vaikka alue on pieni ja pinnallinen. Edetessään tulehdus syövyttää kantoja ja voi nousta kyntysiin asti.

Syylämäinen ihotulehdus (verruccose dermatitis) on krooninen muoto sorkka-alueen ihotulehduksesta. Voinee syntyä myös ajotulehduksen jälkeen.

Lähde: Mervi Yli-Hynnilä

Kantasyöpymä (heel erosion) on sorkan sarveista syövyttävä ulostebakteerien aiheuttama sarveissorkan bakteerisairaus, joka iskee erityisesti sorkan pehmeään kantaosaan.

Sarveiskerros häviää ja eläin joutuu kantamaan painoa enemmän kärkiosalla. Pehmennyt kantaosa muodostaa V-kirjaimen muotoisen kuvion, jossa on uurteita ja taskuja, joihin pääsee kertymään likaa. Tämä edesauttaa sarveisen irtoamista martosorkasta.

Kuva: Tiina Autio

Pihatoissa tauti on yleensä laajemmalle alueelle levinnyt kuin parsinavetoissa, joissa muutosalueen reunat ovat yleensä kovat ja aiheuttavat enemmän ontumista. Hoitona on perusteellinen sorkkahoito, taskumuodostelmien avaaminen ja hygienian lisääminen.